

Jubileusz dziewięćdziesiątych Urodzin Pani Profesor Jolanty Dworzaczkowej. Poznań, 3 grudnia 2013 r.

Na początku grudnia 2013 r. społeczność Wydziału Historycznego UAM przeżywała wyjątkowe wydarzenie. Z inicjatywy Instytutu Historii zorganizowano uroczyste obchody Jubileuszu dziewięćdziesiątych urodzin Pani Profesor Jolanty Dworzaczkowej, wybitnej historyczki, w swej twórczości poświęcającej wiele uwagi dziejom reformacji i kontrreformacji, w tym związanym z Wielkopolską braciom czeskim.

Wraz z Jubilatką na uroczystość do Sali Lubrańskiego Collegium Minus przybyli liczni goście. Władze uniwersytetu reprezentował prorektor prof. Zbigniew Pilarczyk, Wydział Historyczny dziekan prof. Kazimierz Ilski, Instytut Historii dyrektorzy prof. Józef Dobosz i dr hab. Danuta Konieczka-Śliwińska. W gronie wyróżnionych osób należy wymienić Panią Katarzynę Wiśniewską, siostrę Profesor Dworzaczkowej. Na obchodach obecni byli również przedstawiciele stowarzyszeń i instytucji kulturalnych-naukowych, m.in.: Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk, Polskiego Towarzystwa Historycznego, Muzeum Ziemi Wschowskiej, Muzeum Okręgowego w Lesznie oraz Leszczyńskiego Towarzystwa Kulturalnego. Uroczystość zgromadziła ponadto bardzo liczne grono pracowników naukowych, doktorantów i studentów Wydziału Historycznego UAM.

Jubileusz oficjalnie otworzył prof. Józef Dobosz. Następnie głos zabrał prorektor prof. Zbigniew Pilarczyk. W swym przemówieniu podkreślił, iż Profesor Dworzaczkowa była i jest osobą bardzo skromną, wręcz nierzucającą się w oczy. Jednocześnie jest symbolem, gdyż to właśnie z nią przez lata kojarzono Instytut Historii – dydaktycznie i naukowo. Po krótkiej przemowie prof. Pilarczyk wręczył Jubilatce list od JM Rektora prof. Bronisława Marciniaka. Prof. Kazimierz Ilski przekazał Pani Profesor adres od społeczności Wydziału Historycznego, w którym obok życzeń wymieniono jej najważniejsze osiągnięcia naukowe oraz wyrażono wdzięczność za wkład w rozwój życia akademickiego.

W dalszej części uroczystości prof. Józef Dobosz przybliżył zebrany najważniejsze fakty z życiorysu Jubilatki oraz jej główne osiągnięcia naukowe. Jolanta Dworzaczkowa, z domu Essmanowska, urodziła się 28 listopada 1923 r. w Warszawie. Tam przeszła pierwsze szczeble edukacji. W czasie okupacji została studentką tajnego Uniwersytetu Ziemi Zachodnich, uczęszczała m. in. na wykłady profesorów Kazimierza Tymienieckiego, Adama M. Skałkowskiego, Karola Górskiego i Stanisława Bodniaka. Ostatni z wymienionych badaczy był promotorem jej pracy magisterskiej już w trakcie studiów na Uniwersytecie Poznańskim w latach 1945-1947. Następnie odbyła praktykę w kierowanej przez niego Bibliotece Kórnickiej. W roku 1950 została asystentką w Katedrze Historii Słowiańszczyzny Zachodniej, na czele której stał prof. Gerard Labuda. Rok później obroniła pracę doktorską oraz poślubi-

ła Włodzimierza Dworzaczka, wybitnego historyka, także związanego z uniwersytetem. W tym okresie uwagę kierowała przede wszystkim na problematykę dziejów Pomorza i Prus u progu epoki nowożytnej. W późniejszych latach swe zainteresowania badawcze skupiła wokół zagadnień reformacji i kontrreformacji oraz dziejów braci czeskich w Polsce. Obok kilku monografii była również autorką rozdziałów w pracach zbiorowych oraz artykułów publikowanych m.in. na łamach „Kwartalnika Historycznego”, „Roczników Historycznych” oraz „Zapisek Historycznych”. Aktywnie uczestniczyła w działalności PTH i PTPN. Za wybitne osiągnięcia została uhonorowana wysokimi odznaczeniami państwowymi, w tym Krzyżem Kawalerskim Orderu Odrodzenia Polski w 1986 r.

Wybrany wątek z życiorysu Jubilatki przybliżył prof. Maciej Serwański reprezentujący Zakład Historii Nowożytnej do XVIII w. IH UAM, z którym Profesor Dworzaczkowa była przez lata związana. Po złożeniu życzeń Uczzonej, przytoczył zebrany fragmenty jej osobistych wspomnień dotyczących uczestnictwa w tajnych kompletach na UZZ. Odsłaniają one rzeczywistość, w jakiej przyszło żyć młodym ludziom czasie pełnym grozy i niepewności jutra, gdy nauka i wychowanie pozwalały im choć przez chwilę odnajdywać spokój i nawiązywać szczególnie międzyludzkie więzi. Jednocześnie przypomniał refleksję rektora tajnego uniwersytetu prof. Romana Pollaka na temat ówczesnych okoliczności, które sprawiały, że młodzież dojrzewiała bardzo szybko.

Prezes PTPN prof. Hanna Kóčka-Krenz w imieniu Towarzystwa złożyła Profesor Dworzaczkowej serdeczne życzenia i przypomniała gościom jej wieloletnie zaangażowanie na rzecz tej zasłużonej instytucji naukowej. Na zakończenie wręczyła Jubilatce Medal PTPN.

Istotnym elementem uroczystości była prezentacja książki przygotowanej przez Instytut Historii UAM, zatytułowanej *Moje wspomnienia. Ze studiów historycznych w latach 1942-1947 i początków pracy na Uniwersytecie Poznańskim*, zawierającej osobiste wspomnienia Profesor Dworzaczkowej. Została ona wydana przed samym jubileuszem, grono profesorów i pracowników Instytutu, którzy uczestniczyli w redagowaniu dzieła, wręczyło je Autorce.

Niezwykle poruszającym momentem uroczystości była chwila, w której głos zabrała Jubilatka. W swym przemówieniu serdecznie podziękowała za wszystkie życzenia i, nawiązując do znanych wspomnień profesora Janusza Pajewskiego, przybliżyła gościom wybrane wątki z historii swego dzieciństwa i młodości, które miały wpływ na ukształtowanie jej osobowości i późniejszych naukowych zainteresowań. Wskazała na niezwykle ciepłą atmosferę domu rodzinnego, w którym stale obecne było słowo czytane wypełniające wspólny czas domowników. Jubilatka opowiedziała również o powszechnym kulcie postaci Józefa Piłsudskiego w ówczesnym społeczeństwie, który miał swoje dwa nurty – autentyczny oraz oficjalny. Przyznała, iż niezależnie od różnic politycznych marszałek był uznawany za wielką postać. Bardzo doceniano również czyn zbrojny jako filar odzyskania przez Polskę niepod-

ległości. Profesor Dworzaczkowa wskazała na treści i metody nauczania stosowane przez nauczycieli z gimnazjum, gdzie m.in. język polski był mocno skorelowany z historią. Jak podkreśliła, ówczesne wydarzenia społeczne i polityczne były dostrzegane przez młodzież szkolną, stawały się przedmiotem dyskusji i wpływały na konkretne postawy. Na zakończenie odniosła się do kwestii mniejszości narodowych i wyznaniowych, która w owym czasie urastała do rangi problemu. W szkole nauczyciele nie pozwalali dokuczać osobom o innym wyznaniu. Sama Jubilatka przyznała, że nie miała wielu kontaktów z przedstawicielami tych grup społecznych, jednak dzięki wartościom wyniesionym z domu oraz obserwacji zgodnego współżycia ludności chrześcijańskiej i Żydów licznie zamieszkujących Wadowice, w których żyła jej babcia, z pełnym przekonaniem akceptowała potrzebę tolerancji. Kres temu światu przyniosła II wojna światowa.

Wystąpienie Profesor Dworzaczkowej miało niezwykle charakter spotkania ze świadkiem innej, dawno minionej już epoki. Zostało wysłuchane z dużym zainteresowaniem przez wszystkich zebranych i nagrodzone długimi oklaskami. Następnie Jubilatka oraz goście zostali zaproszeni do *foyer*, gdzie przy lampce wina i skromnym poczęstunku każdy mógł złożyć Pani Profesor osobiste życzenia i wyrazy uznania. Wcześniej wszyscy wspólnie odśpiewali na cześć Jubilatki *Plurimos annos!*

Przy przygotowaniu sprawozdania korzystałem z tekstów:

Marian Drozdowski, *O Autorce*, w: Jolanta Dworzaczkowa, *Z dziejów braci czeskich w Polsce*, Instytut Historii UAM, Poznań 2003, s. 9-12.

Zbigniew Chodyła, Marian Drozdowski, Zofia Sprys, *Profesor Jolancie Dworzaczkowej z okazji jubileuszu 85-lecia urodzin i 60-lecia twórczości naukowej oraz Bibliografia prac Jolanty Dworzaczkowej za lata 1949-2009*, zestawiona przez Zofię Sprys, „Odrodzenie i Reformacja w Polsce” 2009, LIII, s. 367-371 i 372-383.

Jolanta Dworzaczkowa, *Moje wspomnienia ze studiów historycznych w latach 1942-1947 i z początków pracy na Uniwersytecie Poznańskim*. Instytut Historii UAM, Poznań 2013.

Kacper Gis, *Jubileusz prof. Jolanty Dworzaczkowej*, „Życie Uniwersyteckie” Poznań 2014, nr 2(245), s. 21.

Krzysztof Rataj (Poznań)

Konferencja „Ocean wszechrzeczy... w spuściznach ludzi nauki i kultury”, Kraków, 13 czerwca 2014

13 czerwca 2014 r. w Krakowie odbyła się konferencja poświęcona dokumentacji pozaaktowej w spuściznach, zorganizowana przez Polską Akademię Umiejętności i Archiwum Nauki PAN i PAU pt. *Ocean wszechrzeczy... w spuściznach ludzi nauki i kultury*. Spotkaniu naukowemu towarzyszyło otwarcie wystawy pod tym samym tytułem.